

A szeptemberi nap szikrázva csillogott a Balaton vizén és elöntötte fényével a kisvárost. Alig múlt még dél. Az aranyló nap magasról ragyogott. Az utcán nem sokan jártak, hiszen vidéki kisvárosban ilyenkor ebédel mindenki. Az ember hazasiet a munkából a családhoz, asztalhoz ül, elkölti ebédjét és még arra is van ideje, hogy beleolvasson az újságba. Az utcán csak azok járnak, akiknek halaszthatatlan dolguk akadt, vagy szeretik a hőséget, amely nem veszi tudomásul, hogy már szeptember vége van, és megreked a házak között. Egy szóval nincs ilyenkor élet a városban.

Nagyobb mozgás csupán a város keleti végén, a Balaton partján látható, ahol a víz néha felkapaszkodik a sárga fővényre, megsimogatja a homokot, majd – mintha ingerkedne vele – ismét visszacsúszik, újabb simogatást ígérve. Itt, közel a parthoz, zajlik az élet. Hosszú, elnyúló alapgödörök tátongnak a liget szegélyénél. Odébb már méteres téglafalak húzódnak. Gyár épül itt, textilgyár. Körös-körül, a téglahalmok között naptól leburnult férfiak sűrögnek-forognak, dobálják egymásnak az égetettvörös téglákat s egy-egy hujjantással siettetik a habarcsbordókat.

– Hol van Kirschner? – kiáltja egy zömök, barnapirosra égett arcú legény a munkavezetőnek, aki a gödör szélén áll és valami tervrajzot böngész, ősz haja előrehullik ráncos, alacsony homlokára.

– Szabadnapos a többi SZIT-essel együtt – kiáltja vissza. – Két éjszaka dolgoztak egyfolytában. Megérdemlik.

A legény tudja, hogy Kirschner, az építkezés SZIT-szervezetének titkára, valóban megérdemli a kimenőt. Mert amit ezek a SZIT-esek csináltak, nem volt gyerekjáték. Két nap és két éjszaka dolgoztak, hogy ma megkezdhessék a betonozást. Csak azért kérdezte, hol van Kirschner, mert hiányzik neki az állandóan mosolygó, nagyorrú fiú.

- Röplabdázni tanítják a kollégistákat - mondja még magyarázatul a munkavezető.

A kollégium épülete a város másik végén, három éve még grófi kastély volt, de a felszabadulás előtt néhány nappal a gróf egész pereputtyával nyugatra menekült. A kastély nagy, barokk épülete, amelynek magas, vertvas kapu a bejárata, 1946 végéig kongott az ürességtől. Akkor egyszerre csak megtelt zsibongó diáknéppel, kisebb-nagyobb fiúkkal, akik birtokukba vették a tágas szobákat, a márványlépcsős teraszokat és az óriási kertet. Az emeleteken hálószobákat rendeztek be. A kastély alsó termeit tanulószobákká alakították át.

A tanulószobák most üresek. Csend terpeszkedik a hosszú, fiókos asztalok, a nagy könyvtárszekrények között. A középső tanulószoba ablakán kissé felhúzták a redőnyt. Rései között beszökik a napfény, beleütkezik az ablaküvegbe és szétömlve, vékony fénypásztákkal aranyozza be az ablak előtti asztalnál ülő szőke fiú fejét. A fény megvilágítja arcát, magas, sima homlokát és mindig tágra nyílt, kissé csodálkozó, hosszú pillás szemét. Szája határozott vonású, amely az enyhén szögletes állkapocccsal együtt férfiassá teszi. Bal szeme mellett hosszú forradás húzódik.

A fiú összecsukja az előtte fekvő füzetet, amelynek borítólapján, enyhén balra dőlő betűkkel, ez olvasható:

Matematika
Zámbó István gimn.
VII. o.
1948-49 tanév

Zámbó Pista feláll. Ahogy kissé kinyújtózik és hátrasimítja a minduntalan szemébe hulló szőke hajfürtöt, látszik, hogy nyúlánk, karcsú, izmos alakja van. Beteszi a füzetet fiókjába, majd hosszú léptekkel az ajtóhoz megy és kifordul a folyosóra.

A kertből viháncolás, nevetés hallatszik. Zámbó végigsiet a folyosón. Amint a konyha előtt halad el, nem állja meg, hogy be ne nézzen. Elmosolyodik, bent a szokott kép fogadja. Irénke néne vastag, húsos kezében elmaradhatatlan szakácskanalával ott áll a tűzhely előtt, és Nagyabonyinak, egy apró, tömzsi kollégistának a hízelgését hallgatja.

- Drága Irénke néne, egyetlen őrző angyalunk, hát ne sajnálja tőlem azt a csöpp kis babot.

- Nem sajnálom én, édes fiam - a szakácsnő hangja, ellentétben vaskos természetével, olyan vékony, hogy csipogásnak is beillenék -, de ebédkor is két nagy porciót ettél. Vacsora után meg majd megint jössz, hogy adjak.

Zámbó bekiált a konyhába.

- Gyere, Zoli, jobb lesz, ha röplabdázol egy kicsit.

- Éhes hassal nem lehet játszani - válaszol mord arccal a gyerek.

Irénke néne a plafonra néz és majdhogy felsikolt:

- Szent isten! Még hogy éhes! Az én konyhámon! Hujj, te ördögfajzat! De most már... - megperdül, villámgyorsan telemerít egy tányért babfőzeléssel, a fiú markába nyomja, majd egy hirtelen mozdulattal barackot ad a fejére.

Zámbó Pista eközben már leért a kertbe. A vastag törzsű, magasba nyúló tölgyek alatt tele volt a pázsit fiúkkal. Tompa

puffanásokkal pattant a labda ide-oda az ujjak hegyéről. Egy-egy sikerült lecsapást nagy üdvrivalgás követett.

Zámbó odalépett Kirschnerhez, aki az egyik fa törzséhez támaszkodva figyelte a játékot.

- Hová mégy? - nézett rá Kirschner.

Pista elfintorította az orrát.

- Be kell mennem az iskolába. A kis Berényi Évával akarok beszélni.

- És miért húzod az orrod?

Zámbó elgondolkozva válaszolt.

- Nem nagyon szeretek lányokkal dolgozni. Felelőtlen frus-kák. Nem veszik komolyan a dolgukat, csak a nyelvük pereg szüntelenül.

A röplabdamerkőzést vezető sípja lefújta a mérkőzést. A SZIT-esek nyertek 15:13-ra. A játékosok odasereglettek Zámbóék köré.

- Nos, mit szólna a játékunkhoz, Pista? - kérdezte Pataki, hórihorgas, pattanásos arcú kollégista, Nagyabonyi legjobb barátja.

Így már megrakjuk azokat a nyomorult gazdászokat. Lefőz-zük az Agráregyemet!

- Igen, már jobban megy. Úgy látom, esélyesek lesztek a já-rási bajnokságon - mondta Pista, majd Kirschner felé fordult.

- Jössz, Gábor?

- Megyek.

Átvágtak a fák között a kollégium felé. A kastély nehéz vert-vasú kapuját vastag rúd támasztotta meg, nehogy becsukód-jék. Kirschner felszedett a fűből egy darab papírt.

- Mondd csak - kérdezte Zámbótól - miért beszélnek olyan... ellenségesen a kollégisták a gazdászokról?

Zámbó leszakított egy levelet a kapu mellett őrködő orgona-bokorról és elgondolkodva tépdetni kezdte.

- Ennek története van... Amióta megalakult a kollégium, azóta tart ez már. Tudod, az Agráregyetemen elég sok a nem oda való elem. Földbirtokosok csemetéi, kulácsuttyók. Valami Papházi nevű a vezérük. Kezdetől fogva sok borsot törtek az orrunk alá. Egy-egy éjjel macskazenét adtak a kollégiumnak. Aztán a múltkor megverték Papp Tónit, pedig ő a legkisebb köztünk. Azóta még jobban elmérgesedett a viszony. És a kollégisták most azonosítják Papháziékat a többi, a rendes gazdászokkal. Az egyetemen elég gyenge a MEFESZ-szervezet. Ezért ficánkolnak olyan szabadon Papháziék.

Az utca lassan megélénkült. Zámbo figyelte az embereket, az aktatászkás férfiakat, a még könnyű nyári ruhában járó nőket és már messziről észrevette történelemtanárukat, Ránki János bácsit, aki botjára támaszkodva jött feléjük.

- Jó napot kívánok - köszöntötte.

A tanár csak egészen közletről ismerte fel tanítványát. Vastag keretű pápaszemén át mosolyogva villant rá a szeme a fiúra.

- Szervusz, Pista.

Kissé meglendítette karját, mintha kalapot akarna emelni.

- Ki volt ez? - kérdezte Kirschner, amikor már az öreg elmaradt mögöttük.

- Ránki János - telelte Pista. - A történelemtanáruunk. Csak a felszabadulás óta tanít az iskolában. Mindenki szereti. Melegsívű ember. Olyan, mintha az édesapánk lenne.

Odaértek a gimnáziumhoz. A kétemeletes, alul kővel szegélyezett vörös téglás épület tetején messziről látszott már a felírás:

SÁGVÁRI ENDRE ÁLLAMI GIMNÁZIUM

Az iskola mellett állt a templom sárga, nehézkes épülete. A templom bejáratánál széles pázsit kezdődött, amely egészen a gimnázium kapujáig húzódott, ott az alacsony vasrácsnál megszakadt. Innen, az iskola elől jól lehetett látni a Széchenyi utcában az Agráregyetem öreg épületét.

- Hát én megyek is tovább - nyújtotta kezét Kirschner. - Te meg eriggy, beszélj Berényi Évával. És még egyet... Nem tetszik nekem, hogy lebecsülöd a lányokat. Hidd el, tévedsz, amikor azt hiszed, hogy mind felelőtlen.

- Tapasztalatból beszélek - mondta Pista komoly arccal.

- Tapasztalatból beszélek én is! Rá fogsz jönni, hogy az én tapasztalataim a helyesebbek!

Kirschner játékosan oldalba vágta Zámbót és gyors léptekkel átvágott a kocsiuton. Az még egy ideig elgondolkozva nézett utána, aztán belépett az iskolába.

2

Pista felment a második emeletre. Ott balra fordult és benyitott a második ajtón. Ez a szoba régebben valami lomtár volt, ahol az iskola megporosodott iratait, agyonhasznált térképeit tartották. Amikor megalakult a diákszervezet, Zámbó elkérte a szobát az igazgatótól és a diákok két délután rohammunkával lehordták a pincébe a lomokat, újrafestették a falakat és felsúrolták a padlót. Mire végeztek, rá sem ismertek a régi szobára. Minden ragyogott a tisztaságtól. Azóta a szervezet vezetősége itt tartotta a vezetőségi üléseket. De a diákok maguk is szívesen bejöttek ide, elüldögéltek, elbeszélgettek Zámbóval. Pista asztalán, az ablakkal szemben, mindig a leg-